

Centre d'Innovació i Desenvolupament Econòmic de les Arts – CIDEA
Associació d'Artistes Visuals de Catalunya

Bases i Fonaments del CIDEA

Durant els anys 2004 i 2005 s'ha efectuat un intens programa de treball per a la realització de l'estudi "La dimensió econòmica de les arts visuals a Espanya" que ha estat desenvolupat per l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya i la Fundación Arte y Derecho. Aquest estudi permeté assentar les bases d'una comprensió d'aquest sector a partir del funcionament de la seva economia: és un sector que està integrat per diferents subsectors que són solidaris entre sí ja que comparteixen temes, productes i interessos, i l'acompliment dels quals afecta als altres en els seus propis resultats. Per tant, i atenent als actuals models d'anàlisi econòmic i social, es pot parlar d'una economia en xarxa, la qual suposa uns modes d'anàlisi i de gestió que saben atendre a la vertebració intersectorial com a centre dinàmic des del qual ha de ser entès tant l'anàlisi como les formes d'acció. Per aquest motiu, un dels principals resultats de l'estudi és la capacitat de planificar les estratègies d'activació sectorial com estratègies compostes de nombrosos agents i que es relacionen entre si. La base des de la qual s'ha fonamentat el CIDEA és precisament aquesta, i es proposa promoure la innovació i el desenvolupament del sector a partir d'un treball d'articulació i coordinació entre agents, en el qual, tots els participants puguin reconèixer la responsabilitat mútua en el treball a desenvolupar per un avanç econòmic sectorial.

1. Aplicació de l'enfocament sobre la cadena de valor a nivell de Catalunya

L'estudi anteriorment citat, ha tingut una cobertura estatal, i es compon d'una part empírica (recol·lecció de dades i informació de manera directa, amb enquestes a 1.800 agents) i una part d'investigació qualitativa. Tant les dades recollides, com el model d'anàlisi de la cadena de valor del sector (composta pels subsectors de formació, difusió, producció, comercialització i administracions públiques) serveixen de marc per a analitzar la situació del sector a altres nivells diferents a l'estatal, com per exemple, a nivell de les comunitats autònomes. Per aquest motiu, el programa de treball del CIDEA apunta a continuar l'estudi dels indicadors econòmics a nivell de cada subsector i a donar inici a un procés d'innovació a l'interior de tot el sector de les arts visuals català, preparant programes de treball als quals es pretén que participin professionals del sector. La finalitat és avançar en dues direccions: a) augmentar i millorar la informació econòmica i el coneixement de les valoracions entorn de la situació econòmica sectorial, i b) avançar en la construcció de documents d'anàlisi i conclusions que activin i generin dinàmiques de canvi positiu al sector en la seva totalitat (concretant aquesta intenció en forma de pactes sectorials).

La idea de treballar sobre la cadena de valor del sector, permet explicar perquè el Programa es separa en accions específiques pels diferents subsectors:

- 1) *Producció d'art visual o contemporani,*
- 2) *Comercialització d'art visual o contemporani,*
- 3) *Relacions de l'art visual o contemporani amb les Administracions i Institucions,*
- 4) *Formació en art visual o contemporani,*
- 5) *Relacions de l'art visual o contemporani amb col·leccions, difusió i museus, i una acció dedicada a posar en funcionament un*
- 6) *Pla Integral de Desenvolupament de les Arts Visuals a Catalunya (Catalunya Laboratori).*

Les sis accions són específiques per a cada sector, doncs cada sector compta amb una estructura productiva particular, i del coneixement de l'estat de l'estructura de cada sector es desprenen propostes específiques per fer front al maneig de les debilitats o fortaleces pròpies de cada sector.

Cada acció sectorial incorpora els següents objectius principals: a) fer un detallat treball d'anàlisi dels recursos, productes i serveis de cada subsector; b) identificar i introduir millores en el sistema productiu del sector; c) atendre a les competències professionals del sector; d) analitzar, avaluar i introduir millores a les seves estructures internes i externes d'organització i coordinació.

Aquests objectius generals per a cada acció es complementen amb objectius específics per a cada àrea de treball com són: a) la formació d'unitats de treball intrasectorials que dirigeixin i promoguin un debat professional i tècnic sobre l'estructura productiva de cada subsector; b) la producció d'informes tècnics que descriguin característiques, problemes i fórmules de millorament d'aquestes estructures productives; c) la realització de reunions de treball intrasectorials; d) la realització de Trobades Professionals; e) l'elaboració de conclusions incorporant nous models d'enfortiment intra i extrasectorials que poden ser acordats i integrats dins un potencial Pacte Sectorial que consolidi el treball efectuat en aquest Programa.

2. Producció de Coneixements, Millorament del Capital Social i Innovació en xarxa

L'anàlisi de l'economia del sector de les arts visuals en base a l'estudi de la seva cadena de valor que fonamenta el treball del CIDEA permet provar una altra manera d'enfocar el desenvolupament econòmic d'un sector, en aquest cas és promovent el desenvolupament a través d'un treball d'innovació en xarxa.

2.1. Programa de treball per afrontar problemes estructurals

L'estudi efectuat durant el 2004-2005 permeté acumular informació i coneixements sobre el funcionament del conjunt de subsectors que formen el sector de les arts visuals i amb els quals s'ha establert un mapa de la xarxa social que compon el sector visualitzant en ell les seves fortaleses i debilitats.

Existeixen elements estructurals que l'afecten com són una dèbil estructura externa de suport en la comercialització i distribució dels seus productes i serveis, o una baixa capacitat d'absorció laboral dels professionals que ingressen des de la formació universitària, entre altres importants factors estructurals. Degut això, l'equip tècnic de l'estudi i posteriorment el del CIDEA ha proposat un treball d'enfortiment i d'ampliació de la xarxa social i econòmica del sector a Catalunya.

Per tal de donar forma a aquest procés d'enfortiment s'han desenvolupat diferents instruments com són Mapes Sectorials, instruments d'avaluació d'actius intangibles (competències professionals, estructures internes i externes) i un Mapa Estratègic pel Desenvolupament del Sector que s'ha constituït amb informació provinent dels principals plans d'enfortiment i impuls a aquest sector, i a altres de gran creixement i dinàmica, a nivell internacional.

Aquesta direcció de treball coincideix a més amb la proposta des de diverses institucions a nivell internacional de considerar el capital social (la xarxa de relacions humanes i socials que acompanyen al treball de grups de persones) com element de gran importància en processos de promoció del desenvolupament econòmic i social.

De la mateixa manera, aquestes institucions internacionals han posat atenció i destaquen l'important rol que a nivell de les societats i comunitats desenvolupen les arts en la promoció i manteniment del capital social, i per això, aquest àmbit de treball i d'anàlisi ofereix una doble utilitat pel sector de les arts visuals: atendre als factors que incideixen positivament a les seves estructures internes i a la seva estructura externa.

2.1.1. Context de producció de coneixements al CIDEA

- Tenint en compte aquests antecedents el model de treball del CIDEA es compon de processos en els quals a través de programes subsectorials es convoca a participar a assessors tècnics i professionals per tal que aportin coneixements i propostes sobre aspectes econòmics intrasectorials, la qual cosa en una primera direcció de gestió de capital social, el sector a través del treball del CIDEA consulta a la base social i activa formes de participació i producció conjunta de coneixements.
- En el procés de selecció dels temes a tractar i dels continguts dels programes, l'equip tècnic del CIDEA ha incorporat com a temes rellevants aquells aspectes que el Mapa Estratègic ha senyalat com d'importància per incentivar el millorament sectorial.

- Observat des d'un punt de vista de gestió de la informació i dels coneixements, es tracta de donar la possibilitat als professionals convocats d'accedir i compartir coneixements que en el curs convencional del seu treball no accedeixen, el que implica una ampliació del marc de coneixements tècnics pels professionals del sector.
- Posteriorment i iniciats els processos de treball en els diferents programes (Formació, Producció, Comercialització, i altres) el model de treball del CIDEA contempla una estratègia àmplia de compartir i reutilitzar els coneixements produïts en les seves activitats, això a través de dues formes: amb el suport d'un sistema de gestió de coneixements (una base de dades consultable que emmagatzemi tots els documents produïts al llarg del treball del CIDEA) i a través d'accions de treball intersectorial amb professionals dels diferents sectors.
- L'objectiu d'aquest nivell és que els professionals de cada sector participants del treball del CIDEA puguin accedir als coneixements produïts per les altres àrees i programes del CIDEA, i d'aquesta manera oferir la possibilitat de complementar, ampliar i innovar en els demés sectors amb coneixements procedents del treball d'un sector específic.

2.1.2. La confiança en el sector com un actiu econòmic

De manera paral·lela a aquesta dimensió de producció de coneixements i de coneixements compartits emergeix un nou factor de gran transcendència per a un eventual procés de millorament sectorial, la confiança. La possibilitat d'analitzar els subsectors components del sector extens de les arts visuals en un espai de treball tècnic, en el qual són respectades les diferents posicions i sensibilitats, existeix la possibilitat d'iniciar un procés de regeneració de la confiança entre els participants en les activitats del CIDEA i secundàriament a través d'ells entre els diferents subsectors involucrats en aquests programes de treball. Aquesta construcció de confiança mútua és la base que pot aportar el treball del CIDEA a l'objectiu final del seu pla d'accions 2005-2007 el qual és la construcció d'un conjunt de Pactes Sectorials que permetin al sector identificar, dissenyar i posar en funcionament aquelles noves línies de treball que permetrien introduir canvis a tots els subsectors, que redundessin en un canvi qualitatiu per tot el sector de les arts visuals a Catalunya.

Les característiques d'aquest procés de treball des de les seves formes bàsiques de relació (participar en accions de treball conjuntes) fins la consecució de Pactes Sectorials és un procés que avaluem es podrà complir amb el programa a tres anys que el CIDEA ha proposat i ha iniciat l'any 2005.

2.2. El Consell del CIDEA

Complementàriament a aquests objectius i al Programa de treball associat, l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya i CIDEA desenvolupen un treball extens d'incentivar una estratègia i mètodes pels quals un concepte de Responsabilitat Social Corporativa comenci a ser considerat com un component central de les bones pràctiques que han d'existir al sector. A nivell internacional i en motiu dels diferents casos d'ús de pràctiques no ètiques en l'àmbit de les corporacions han sorgit diferents iniciatives a través de les quals els sectors productius i institucionals desitgen proveir-se d'un marc d'orientació i d'uns codis dirigits a un adequat ús dels àmbits de responsabilitat presents en l'exercici públic de l'activitat institucional. D'aquest procés han sorgit instruments com el Global Compact, promogut per Nacions Unides, o el Llibre Verd sobre Responsabilitat Social Corporativa promogut per la Unió Europea, en els quals s'estableixen criteris per orientar les pràctiques corporatives en un àmbit social just i responsable. Una atenció al compliment de la legislació internacional sobre drets humans, o sobre respecte al medi ambient, formen part central d'aquest procés de corporativitat responsable que emergeix com a important instrument a nivell internacional. Des del punt de vista del sector cultural i artístic, tenim un clar interès d'incentivar aquesta línia de treball amb tots els agents que participin de la cadena de valor del sector, tant públics com privats, i a més considerem necessari situar a aquest àmbit de debat i d'acords el

respecte pel compliment d'aspectes tals com el respecte als drets laborals i econòmics dels productors artístics, o la promoció de criteris sostenibles en la inversió pública.

En aquest context, el programa complet del CIDEA es basa en un model de treball que es sosté en processos de responsabilitat corporativa en el qual representants dels sectors participin en la definició dels canvis que han de produir-se per la promoció econòmica i social del sector. D'acord amb aquesta dinàmica a més el CIDEA iniciarà un treball per establir un Consell Consultiu compost per representants d'organitzacions representatives del sector que vetllaran perquè el conjunt del treball que emergeixi del CIDEA sigui socialment responsable i respongui a les demandes i necessitats d'aquest sector a Catalunya.

L'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya es dirigirà en breu a una sèrie d'entitats amb el propòsit d'integrar-les a un Consell del CIDEA. El Consell serà el lloc de trobada dels diferents agents del sector, coneixerà i debatrà els projectes i les activitats del centre i en farà un seguiment.

Entre d'altres organismes, inicialment s'han previst contactes amb:

- Art Barcelona
- Associació de Crítics d'Art
- Associació de Professional de la Gestió Cultural de Catalunya
- Cambra de Comerç de Barcelona
- Facultat de Belles Arts de Barcelona
- Coordinadora d'Escoles d'Art de Catalunya
- AEDME, Asociación Española de Empresas por el Mecenazgo

Contactes amb institucions

El projecte del Centre per a la Innovació i Desenvolupament de l'Economia de les Arts (CIDEA), anomenat anteriorment Observatori d'Art i Economia, s'ha presentat a diverses institucions per tal d'estudiar diferents nivells de col·laboració:

Departament de Cultura

- Consellera de Cultura
- Secretaria General
- Institut per a la Creació i el Pensament Contemporani (IKAC)
- Institut Català de les Indústries Culturals (ICIC)

Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya:

- Gabinet del Conseller
- Direcció General d'Economia Cooperativa, Social i d'Autoocupació
- Direcció General del Servei d'Ocupació de Catalunya – Consorci per a la - Formació Contínua de Catalunya
- CIDEM, Centre d'Innovació i Desenvolupament Empresarial

Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació:

- Direcció General d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI)
- Direcció General de Recerca i Consell Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT)

Ajuntament de Barcelona

- Institut de Cultura de Barcelona (ICUB)
- Barcelona Activa

Diputació de Barcelona

- Oficina de Difusió Artística (ODA)
- Centre de Recursos i Estudis Culturals CERC

Federació de Municipis de Catalunya